Stockholms universitet

Rektor

BESLUT

2026-10-15

Dnr SU FV-3216-26

Handläggare:
Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli,
Ledningssekretariatet

Yttrande över Europeiska kommissionens förslag till en förordning om innovation

Stockholms universitet har anmodats av Regeringskansliet (Klimat- och näringslivsdepartementet) att inkomma med synpunkter på Europeiska kommissionens förslag till en förordning om innovation. Universitetet har följande att anföra.

Stockholms universitet välkomnar ambitionen att stärka förutsättningarna för att omsätta forskning och kunskap i innovation och samhällsnytta. Det är positivt att förordningsförslaget tydligt lyfter forskning och innovation som grund för Europas långsiktiga konkurrenskraft, resiliens och teknologiska kapacitet. Samtidigt är det viktigt att innovation inte ges en alltför snäv innebörd med fokus främst på kommersialisering, immateriella rättigheter och offentlig upphandling. Förordningen lägger stor vikt vid företag, finansiering och marknadsintroduktion av innovationer, men ägnar mindre uppmärksamhet åt universitetens bredare roll i innovationssystemet. Universitet bidrar till innovation genom forskning, utbildning och samverkan, men också genom forskningssamarbeten, kunskapsutbyte, forskningsinfrastrukturer och öppen vetenskap. För att fullt ut ta vara på Europas innovationspotential bör innovationsbegreppet ges en bred tolkning som även omfattar samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning samt social innovation. Dessa perspektiv är centrala för att utveckla lösningar på komplexa samhällsutmaningar och därigenom stärka Europas långsiktiga konkurrenskraft och hållbara utveckling.

Stockholms universitet ser positivt på att gemensamma regler för gränsöverskridande FoU-upphandling kan användas som ett kompletterande instrument för att möta tydligt identifierade behov. Om sådana instrument används inom det kommande ramprogrammet för forskning och innovation (FP10) bör de dock inte ersätta eller tränga undan den etablerade modellen med öppna och konkurrensutsatta utlysningar. Huvuddelen av medlen inom FP10 bör även fortsättningsvis fördelas genom öppen konkurrens, där projektförslag bedöms utifrån vetenskaplig excellens och andra transparenta utvärderingskriterier. Förmågan att skapa banbrytande innovationer vilar ytterst på en stark forskningsbas, vilket innebär att innovationspolitiken måste omfatta hela kunskapskedjan, från grundforskning till tillämpning, uppskalning och marknadsintroduktion och säkerställa ett proportionerligt stöd

längs hela kedjan. Ett alltför ensidigt fokus på senare led i innovationsprocessen riskerar att försvaga den forskning som genererar morgondagens innovationer.

Stockholms universitet välkomnar initiativ som stärker kommersialiseringen av forskningsresultat och förbättrar möjligheterna att synliggöra och värdera immateriella tillgångar. Samtidigt bör det tydliggöras att medlemsstaterna tillämpar olika modeller för ägande och nyttiggörande av forskningsresultat. I Sverige gäller exempelvis det så kallade lärarundantaget, vilket innebär att forskare vid universitet och högskolor som huvudregel själva äger rätten till sina forskningsresultat. Förordningen bör därför uttryckligen respektera nationella regelverk, inklusive modeller där forskare själva äger immateriella rättigheter till forskningsresultat. De föreslagna åtgärderna bör utformas så att de kan användas oavsett nationell IP-modell och utan att skapa indirekta incitament för harmonisering av äganderätten till forskningsresultat.

Stockholms universitet anser samtidigt att förslaget i högre grad bör beakta hur forskning och innovation faktiskt bedrivs och kommersialiseras. I praktiken, inte minst i Sverige, sker kommersialiseringen av forskningsresultat ofta genom att enskilda forskare grundar bolag som därefter samarbetar med större och etablerade aktörer, exempelvis genom gemensam utveckling, licensiering eller options- och exklusivitetsavtal. I detta skede handlar det inte längre om en relation mellan offentlig upphandlare och leverantör, utan om samarbeten mellan företag som kan vara faktiska eller potentiella konkurrenter och som bedöms enligt konkurrensreglerna. Universitetet vill framhålla att sådana samarbeten utgör en viktig mekanism för kunskapsöverföring och innovation och därför bör värnas. Det finns därför skäl att noggrant analysera konsekvenserna av de föreslagna bestämmelserna om äganderätt, licensiering och exklusiv överlåtelse av FoU-resultat i artikel 19, upphandlarens rätt att invända mot exklusiv licensiering enligt artikel 19.9 samt den föreslagna EU-plattformen för matchning av immateriella rättigheter i artikel 32. Förslagen riskerar att försvåra etableringen av samarbeten som är centrala för att forskningsresultat ska kunna utvecklas till innovationer och komma samhället till nytta.

Det bör mot den bakgrunden tydligare klargöras hur reglerna är avsedda att tillämpas, särskilt vad gäller tillträde till resultat, utnyttjanderätter och marknadsandelströsklar vid uppföljande samarbeten. Bedömningen av exklusivitet bör vara nyanserad. Exklusivitets- eller optionsrätter för dominerande företag kan i vissa fall försvåra marknadstillträde för innovativa nystartade företag och bör därför granskas. Samtidigt kan sådana arrangemang vara både nödvändiga och konkurrensfrämjande i vissa situationer. Exempelvis kan exklusiva licensarrangemang inom området särläkemedel vara motiverade när marknadsunderlaget är så begränsat att kommersialisering annars riskerar att utebli. Universitetet anser vidare att den föreslagna matchningsplattformen för immateriella rättigheter enligt artikel 32 bör utformas med skydd mot konkurrensskadligt informationsutbyte.

Universitetet noterar att förslaget behandlar frågor om kompetensförsörjning och talangutveckling i begränsad omfattning. Stockholms universitet anser att dessa aspekter bör ges en mer framträdande roll. Europas långsiktiga innovationskapacitet är beroende av stark högre utbildning, forskarutbildning och attraktiva karriärvägar för studenter, doktorander,

forskare och andra kunskapsintensiva yrkesgrupper. Stockholms universitet vill särskilt betona betydelsen av ökad mobilitet mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor. För att stärka Europas innovationsförmåga är det viktigt att studenter, doktorander och forskare ges bättre möjligheter att verka i båda sektorerna utan att missgynnas i meriterings- eller karriärhänseende. Förslaget bör därför kompletteras med åtgärder som undanröjer strukturella och karriärmässiga hinder för sådan mobilitet.

Stockholms universitet anser att förslaget i otillräcklig utsträckning uppmärksammar forskningsinfrastrukturens betydelse för Europas innovationsförmåga. Tillgång till forskningsinfrastrukturer i världsklass är en grundläggande förutsättning för att generera ny kunskap, utveckla ny teknik och möjliggöra innovation inom såväl akademi som näringsliv. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt behovet av långsiktiga investeringar i forskningsinfrastrukturer, förbättrad tillgång för företag och andra externa användare samt stärkta kopplingar mellan forskningsinfrastrukturer, innovationsmiljöer och europeiska forsknings- och innovationsprogram.

Förordningen innehåller omfattande bestämmelser om skydd, värdering och kommersialisering av immateriella tillgångar, särskilt i artikel 19 och artikel 32. Samtidigt behandlas öppen vetenskap mycket begränsat och akademisk frihet omnämns inte. Stockholms universitet anser att förordningen bör ge tydligare uttryck för betydelsen av akademisk frihet och öppen vetenskap som grundläggande förutsättningar för Europas långsiktiga forsknings- och innovationsförmåga.

Stockholms universitet delar ambitionen att stärka Europas innovationsförmåga, teknologiska kapacitet och strategiska autonomi, men åtgärder för att stärka Europas strategiska autonomi bör utformas på ett sätt som inte i onödan begränsar internationell samverkan eller försvagar den öppenhet som utgör en central styrka i det europeiska forsknings- och innovationssystemet.

Stockholms universitet välkomnar även det till förordningen kompletterande förslaget till rådets rekommendation om gemensamma principer för regulatoriska sandlådor till stöd för innovation och ett framtidssäkrat regelverk. Universitet och forskningsorganisationer bör uttryckligen kunna delta som aktiva partners i sådana miljöer. Regulatorisk experimentverksamhet kring nya tekniker och innovationer kräver inte enbart teknisk och naturvetenskaplig kompetens, utan även kunskap om rättsliga, ekonomiska, etiska, samhälleliga och beteendemässiga konsekvenser. För att säkerställa en ansvarsfull och samhälleligt relevant utveckling av nya innovationer bör därför samhällsvetenskaplig, humanistisk och juridisk forskning integreras i regulatoriska sandlådor när så är relevant.

Slutligen är det viktigt att säkerställa samstämmighet mellan förordning om innovation, förslaget till rådets rekommendation om gemensamma principer för regulatoriska sandlådor till stöd för innovation och ett framtidssäkrat regelverk, den kommande förordningen om europeiska forskningsområdet (ERA), FP10 och Europeiska konkurrenskraftsfonden. Dessa instrument bör tillsammans stödja hela kedjan från grundforskning till innovation, uppskalning, kommersialisering och implementering på ett proportionerligt och balanserat sätt. Det är samtidigt viktigt att FP10 även fortsättningsvis förblir ett forsknings- och

innovationsprogram där vetenskaplig excellens utgör en central princip, och att programmet inte successivt förskjuts mot att bli ett instrument främst för upphandling eller industripolitiska insatser.

Detta beslut är i rektors ställe fattat av prorektor, professor Jane Reichel, i närvaro av universitetsdirektör Åsa Borin. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Henrik Lindell Kennberg, Ledningssekretariatet (protokollförare). Ärendet har beretts av forskningssekreterare Henrik Aspeborg. Föredragande i ärendet har varit utbildningsledare Rikard Skårfors.